M. T. B. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No Ref. / Ser. 669

Title: Unadi Sutras

659

उणादि सूत्रं

	Unādi Sutras		Title
			Author
			Editor
			Year, Vols.
			Publisher
659			Remarks

उणादि०पा

१

हनिक्लिदिबंधिम ३

श्री

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ कृवापाजिमिस्वदिसाध्यशूभ्य उण् । छंदसीणः । दृस
निजनिचरिचटिभ्यो ञुण् । किंजरयोः श्रिणः । त्रो रश्च लः । कके वचेः कश्च । भृमृशी तृचरित्सरि
तनिधनिमिमस्जिभ्य उः । अणश्च । धान्ये नित् । शृस्वृस्निहित्रप्यसिवसि । निभ्यश्च । स्यंदेः
संप्रसारणं धश्च । उंदेरिच्चादेः । ईषेः किच्च । स्कंदेः सलोपश्च ॥ कृतेराद्यंतविपर्ययश्च ॥ ना
वंचेः । फलिपाटिनमिमनिजनां गुक्पटिनाकिधतश्च । बलेर्गुक्च । शः कित्सन्वच्च । कु
र्भश्च । हृभिदिव्यधिगधिध्रषिभ्यः । कृग्रोरुच्च । अपदुःसुषुस्थः । रपेरिच्चोपधायाः
अर्जिदृशिकम्यमिपशिबाधामृजिपशितुक्धुक्दीर्घहकाराश्च ॥ प्रथिम्रदिभ्रस्जां सं
प्रसारणं सलोपश्च ॥ लंघिबंह्योर्नलोपश्च ॥ ऊर्णोतेर्नुलोपश्च । महति ह्रस्वश्च । श्लिषेः
कश्च । आङ्परयोः खनिशृभ्यां डिच्च । हरिमितयोर्द्रुवः । शतेच । खरुशंकुपीयुनीलं
लिगु । मगस्त्वादयश्च । मंदिवाशिमथिचतिचंक्यंकिभ्य उरच् । व्यथेः संप्रसारणं
किच्च । मुकुरदर्दुरौ मंदुरादयश्च । काकतेर्यो कुकु । असेरुरन् । मसेश्च । शावशेराप्तौ ॥

बाहुलकान्नुकुरोपि उर जंतानिपात्यंते ।
एते कृपत्ययांता निपात्यंते ।२

वि

तवेतिसो

अविमह्योरिष्टच् । अमेर्दीर्घश्च । रुहेर्वृद्धिश्च । तवेर्णिद्वा । नञि व्ययः । क्लेर्बुकूच । इषिम
दिमुदिखिदिछिदिभिदिमंदिचंदितिमिमिहिमुहिमुचिरुचिवधिबंधिशुषिभ्यः किरच् । अशे
र्नित् । अजिरशिशिरशिथिलस्थिरस्फिरस्थविरखदिराः । सलिकल्यनिमहिभडिभं
डिशंडिपिंडितुंडिकुकिभूभ्य इलच् । कमेः पश्च । गुपादिभ्यः कित् । मिथिलादयश्च । पानि
कदिकुठिगडिगुडिदंशिभ्य एरक् । कुंबेर्नलोपश्च । शदेस्तच । मूलेरादयः । कबेरोतच्च
श्च । मातेर्डवतुप् । काठचकिभ्यामोरन् । किशोरादयश्च । कपिगडिगंडिकटिपटिभ्य ओलच् ।
मीनातेः ऊरन् । स्यंदेः संप्रसारणं च । सितनिगमिमसिसच्यविधाञ्कुशिभ्य
स्तुन् । पः किच्च । अर्त्तेस्तुः । कमिमनिजनिगाभायाहिभ्यश्च । चायः किः । आप्नोते
र्ह्रस्वश्च । वसेस्तुन् । अगारेणिच्च । कृञः कतुः । एधिवह्योश्चतुः । जीवेरा

नि २

कपीति निर्देशान्नलोपः ।१
केतुर्म्ह पताकयोः ।२

श्रीवाहकस्तिंदुभिषगायुष्मत् रूपी वल्ले १ रत्नं अथनेः १
न नेरूप्रत्ययांता निपात्यंते। निपातनाद नुस्वाराभावो केदिमसो धातुः ३

उणादि० पा २

दुः। शीटकन्नरादुश्च। कृषिचमितनिधानिसर्जिखर्जिभ्य उः। न्जेर्गुणश्च। वहो धश्च।
कषेश्छश्च। णितकसिपद्यर्त्तेः। अणो डश्च। नञि लंबेर्नलोपश्च। केरूए रङ्वास्या आदु
द्रूत्व। दरिद्रातेर्यालोपश्च। नतिभ्यश्चोः कूः। ऋतेरमूच। अंदूदृंभूजंबूकफेलूकर्कं
धूर्दिधिषूः। न्यग्रोकतिः। आमुद्र। हृषेरुलच्। हसरुहियुषिभ्य इतिः। तोडणित्तुरुच।
शमेर्ढः। कमेरठः। रमेर्वृद्धिश्च। शमेर्खः। कणेष्ठः। कलेस्तपश्च। आपेर्बश्च। खषादि
भ्यश्चित्। अमंतादुः। कादिभ्यः कित्। स्थावातिम्लजेरालज्वालमालीयचः। पतिचंडि
भ्यामालञ्। तमिविशिविडिमृणिकुलिकपिपलिपंचिभ्यः कालन्। पतेरंगच् पक्षिणि। तरत्यादिभ्यश्च। विडादिभ्यः कित्। मृञ्जेर्दिश्च। गन्नंगम्यद्योः। छापूखडि
भ्यः कित्। भञ्जः कित्त्तुट्च। भणोर्ते ईत्वश्च। गणू शाकुने। दमुद्यौगिकूगो।।

बाकुलकाकुरतने। हरिके कमिवणविरण वाजिविर्षेपयोः १
कुरंगःबाकुलकोटुलैर २
बाहुलका २ अरसः ५
२ आरलतेः

सर ह्रस्वाद्दातनिषेधः वेदभाष्येतुयामिलयानुरविमं नेस रह्यो मुधुभ्यसिकाभ्यइतिव्यारव्यातं। २
मन्त्रस्यापारि लोप प्रकृतेः ४ पारकसुवर्णं २ धस्सरः आम्यां ३
प्रसवेनिपातोयं ५

अंडन् कृसृभृवृञः। शृदृभसोदिः। हृणतेः षुक्ह्रस्वश्च। स्यजिनानियजिभ्यो डित्। एतेस्तु
ट्। सेर्वीरटिः। लंघेर्नलोपश्च। पस्यतेरञ्जिः। प्रथः कित्संप्रसारणं च। भियः षुक् ह्रस्वश्च। मु
षासिभ्यामदिक्। आर्त्तिसृसुसुकुस्टधृक्षिक्षुभायावापदियक्षिनीभ्यो मन्। जहातेः स
न्वदालोपश्च। अवतेष्टिलोपश्च। ग्रसेरा च। आविसिविसिमुषिभ्यः कित्। इषियुधीं
धिदसिश्याधूसूभ्यो मक्। युजिरुचितिजां कुश्च। हंतेर्हिच। भियः षुग्वा। घर्मः। ग्रीष्मः।
प्रथेः षिवन्संप्रसारणं च।। अश्रु प्रुषिलटिखटिकणिविशिभ्यः क्वन्। इण्शीभ्यां व
न्। सर्वनिघृष्वरिष्वलष्वशिवपद्वप्रह्वेष्वा अतंत्रे। शेवयह्वजिह्वाग्रीवाप्वामीवाः।।
कृगृशृदृभ्यो वः। कनिन्युवृषितक्षिराजिधन्विद्युप्रतिदिवः। सप्यशूभ्यां तुट्। नञि
जहातेः। श्वन्नुक्षन्पूषन्प्लीहक्लेदन्स्नेहन्मूर्द्धन्मज्जन्नर्यमन्विश्वप्सन्परिज्मन्

बाहुलकाद्भूमी
वनमिसेक
एधातोनिपा निपात ने ५

पृथ्वी पृथिवी २ पीरति बालेव ४ मन्द्रः मुखक्लेदनो ४ लिहत्यनेन शास्त्रिकाले का रस्य लः गुणाभावश्च ३
पृथु स्यन्यं ३ छिन्नगतौ १ प्रकृतेर्यत्वं निपात्यंते ३ जहातेरालोपाः ३ एवंसिद्धेनिपातोदानार्थाः ३
शुद्धेभाकारकारलोपः ३ तुट्च २

नीर्थैरता स्वाधाक्षेत्रो पायोपाध्यानमंत्रिषु। मनवारकर्षिलुषां भस्त्रीरजस्तुचविश्रुतामितिविश्वाः ३
नमिदुपपदे ४ नीजेर्लोपः ७ प्रोथमस्त्री तुरंगास्य प्राथः प्रोक्षितत्र्यते ४ उपपदे ३
इत्रोरिपोघने घोनेरोलोन केवरानवे ५

उणादि०पा न्मातरिश्वन्मघवन्निति॥ ॥ इत्युणादिषु प्रथमः पादः॥ १॥ कृहृभ्यामेणुः। हनि
कुषिनीरमिकाशिभ्यः क्थन्। अवेभृञः। उषिकुषिगार्तिभ्यस्थन्। सार्तेर्णित्। जॄवृञ्
३ भ्यामूथन्। पातृतुदिवचिरिचिसिचिभ्यस्थक्। अर्तेर्निरि। निशीथगोपीथावगथाः।
गश्चोदि। समीणः। निपैरधृष्ठगरधयथप्रोथाः। स्फायितंचिवंचिशकिक्षिपिक्षुदिसृपि
तृपिदृपिवंद्युंदिश्वितिवृत्यजिनीपदिमदिमुदिखिदिछिदिभिदिमंदिचंदिदहिदसि
दंभिवसिवाशिशीङ्हसिसिधिशुभिभ्यो रक्। चकिरम्योरुच्चोपधायाः। वौ कसेः। अ
मितम्योर्दीर्घश्च। निंदेर्नलोपश्च। अर्देर्दीर्घश्च। शुचेर्दश्च। दुरीणो लोपश्च। कृतेश्छः ऋच्छेः रसके २
क्रू च॥ २॥ रोदेर्णिलुक् च। बहुलमन्यत्रापि संज्ञाछंदसोः। जोरी च। सुसूधागृ ३
धिभ्यः क्रन्॥ शुसिचिमीनां दीर्घश्च। वाविंधेः। रुधिवपिभ्यामेन्। ऋज्रेन्द्रा
दुःखेनेयतेज्ञायते इति दुरी शीतलुगित्येव २ त्रिंशतो रक् स्यात् ४ विकुस्यः ४ रत्नमाए कोनविंशतिः १
गम्यतीति स्तः २ सोमो वोढा १ बाकुलकालु सेरकूमुस्तं अम्र ४ आर्द्री चर्म ३

निपातनाद्गुणाभावः १ अग्रे गर्नेलोपश्च १ दराभिधुयवारिणी १ गोरो रूलोमिनेपीते १ गुडूचि १ शुचेश्च स्यकः पक्षिलः १ वनसंभक्तो १ मामाने
कुविंदो येनेलोपः १ उत्वस्मये १ खुरछेदने १ क्षुरविलेखने १ रलोपः वस्य गः ३ अभिभवे १ पक्षेरस्य लः १

र्येवज्र। वेप्रकुब्रचुब्रखुरक्षुरभद्रोग्रभेरभेलशुक्रशुक्लगौरवत्राम्लाः। समिकसि कन्॥ प
सिनरोर्णुक न्कनुमौ च। भियः क्रुक्रन्। कुनशिल्पिसंज्ञयोरपूर्वस्यापि। रमेस्त च लो वा। जहा
तेर्द्वे च॥ ध्मो धम च॥ हनो वध च॥ बहुलमन्यत्रापि॥ हृषेरुलच्॥ चिर्भोरुदी च॥ उरकं च॥ ऋश्रिकेषाः
कि कन्॥ २॥ आङि पणि कषः॥ मुषेर्दीर्घश्च॥ स्यमः संप्रसारणं च॥ क्रियइकन्॥ आङि पणि
पनिपतिखनिभ्यः॥ श्यास्त्याहृञविभ्य इनच्॥ हञः कित्॥ अजेरज च॥ बहुलमन्यत्रापि॥
घेतः॥ दुदक्षिभ्यामिनन्॥ अर्तेः कित् द्वि॥ वेपितुह्योर्ह्रस्वश्च॥ तलिपुलिभ्यां च॥ गर्वेरत उ
च॥ रुहेश्च॥ महेरिनण् च॥ क्किब्वचिप्रच्छिश्रिस्रुद्रुप्रुज्वां दीर्घोऽसंप्रसारणं च॥ आप्नोतेर्ह्रस्वश्च॥
परिव्रजेः षश्च पदांते॥ हुवः श्लुवच्च॥ स्रुवः कः॥ ३॥ चिक्। तनोतेरनश्च वः॥ ग्लानुदिभ्यां डौः॥
विभ्वव्ययं॥ रातेर्डैः॥ गमेर्डोः॥ भ्रमेश्च डूः॥ दमेर्डोसिः॥ पणेरिज्यादेश्च वः॥ नुदाः कित्। भ्रत्र
उश्च॥ जसिसहोरुरिन्॥ सुयुरुवृञो युच्॥ अशेरश्च॥ उंदेर्नलोपश्च॥ गमेर्गश्च॥ बहुल
मन्यत्रापि॥ रंजेः क्युन्॥ भूसूधूभ्रस्जिभ्यश्छंदसि॥ कृपॄवृजिमंदिनिधाञः क्युः॥

धृषेर्धिषच संज्ञायां ॥ ४ ॥ वर्त्तमाने पृषत्बृहन्महज्जगत्शतृवच्च । संश्चत्तृपद्वेहत् ।
छंदस्यसानच्सृजृभ्यां । ऋंजिवृधिमंदिसहिभ्यः कित् । आर्त्तेर्गुणः शुट्च । सम्यानच्स्तुवः ।
युधिबुधिदृशः किच्च । हुर्वेः सनो लुक् छलोपश्च । श्वितेर्दश्च । तृन्तृचौ शंसिक्षदादि
भ्यः संज्ञायां चानिटौ । बहुलमन्यत्रापि । नप्तृनेष्टृत्वष्टृहोतृपोतृभ्रातृजामातृमातृ
मातृपितृदुहितृ । सुञ्यसेर्ऋन् । यतेर्वृद्धिश्च । नञि नदेः । दिवेर्ऋः । नयतेर्डिच्च ॥
सव्येष्ठृच्छंदसि । अर्त्तिस्तृधृधम्यम्यश्यवितृभ्योऽनिः । आङि शुषेः सनश्छंदसि । कृपे
रादेश्च वः ॥ अदेर्मुट्च ॥ ५ ॥ वृतेश्च । क्षिपेः किच्च । अर्विसुषिक्रुस्टपिघादिवर्द्धिभ्य
इसिः । बृंहेर्नलोपश्च ॥ द्युतेरिसिन्नादेश्च जः । वसोरुत्रेः संज्ञायां । भुवः कित् । सहो ४
घश्च । पिबतेस्थुक् । जनेरुसिः । मनेर्धश्छंदसी । अर्त्तिपृवपियजितनिधनितपि

भ्यो नित् । एतेर्णिच्च । चक्षेः शिच्च । मुहेः किच्च ॥ बहुलमन्यत्रापि । कृगृशृदृभ्यो वः तिर्भूत्वर
च । नौ सदेः । कृत्रृभ्यां रोदेः प्राञि तनोतेर्वर्त्तमाने कृतश्चैवको निर्विशातिः ॥ इत्युणादिषु द्विती
यः पादः ॥ ॥ ॥ छित्वरछत्वरधीवरपीवरमीवरचीवरतीवरनीवरगह्वरकट्वर
संयद्वराः । इण्षिञ्जिदीङुष्यविभ्यो नक् । फेनमीनौ । कृषेर्वर्णे । बंधेर्ब्रधिबुधौ च ॥
धापृवस्यज्यतिभ्यो नः । लक्षेरट् च । वनेरिच्चोपधायाः ॥ सिवेष्टेर्यू च । कृवृजृषिद्रुपन्य
निस्वपिभ्यो नित् । धेट इच्च । तृषिशुषिरसिभ्यः कित् । सुञो दीर्घश्च । रमेस्त च ।
रास्नासास्नास्थूणावीणाः । गादाभ्यामिष्णुच् । कृत्यशूभ्यां क्स्नः । तिजेर्दीर्घश्च ।
श्लिषेरच्चोपधायाः ॥ यजिमनिशुंधिदसिजनिभ्यो युच् । भुजिमृङ्भ्यां युक्त्युकौ ॥
२ ॥ सर्त्तेरयुः । पानीविषिभ्यः पः । शुवः किच्च । स्तुवो दीर्घश्च । सुशूभ्यां निच्च । कुयुभ्यां च ।

खष्पशिल्पशष्पबाष्परूपपर्पतल्पाः। स्तनिहृषिपुषिगदिमदिभ्यो णेरित्नुच्। कृहनिभ्यां
क्तुः। गमेः क्तुश्च। दाभाभ्यां नुः। वचेर्गश्च। धेट इच्च। सुवः कित्। जहातेर्द्वे अंतलोपश्च।
स्थाणुः। अजिवृरीभ्यो निच्च। विषेः किच्च। कृदाधारार्चिकलिभ्यः कः। सृवृभृशुषिमुषिभ्यः मुवि
कक्। ॥ २ ॥ शुकवल्कोल्काः। इन्द्रमीकापाशल्यतिमर्विभ्यः कन्। नौ हः। नौ सदेर्डि
च्च। स्यमेरीट्। अजियुधूनीभ्यो दीर्घश्च। ह्रियो रश्च लो वा। शाकेरुनोनोत्सुन यः। भु
वो झिच्। कन्युच्क्षिपेश्च। अन्तुडः नंदश्च। कृवृदारिभ्य उनन्। चो रश्च लो वा।
क्षुधिपिशिमिथिभ्यः कित्। फलेर्लुक् च। अशेर्लश्च। अर्जेर्णिलुक् च। तृण
व्याप्यांक्त्र। अर्तेश्च ॥ ३ ॥ अजियमिशीङ्भ्यश्च। हृसृवदिहनिकमिकषिभ्यः ५
सः। प्लुषेर्ह्रोपधायाः। मनेर्दीर्घश्च। [illegible]र्द वने। स्नुव्रश्चिकृत्यृषिभ्यः कित्। अ

पेर्जीनो। उंदिगुधिकुषिभ्यश्च। गृधिपण्योर्दकौ च। अशेः सरः। वसेश्च। संपूर्वाच्चि
त्। कृधृमदिभ्यः कित्। पतेरश्चलः। तन्यृषिभ्यां क्सरन्। पांसुकुणिभ्यां काल
न् ह्रस्वः संप्रसारणं च। कठिकुषिभ्यां काकुः। सर्तेर्डुक्। वृतेर्वृद्धिश्च। पर्देर्नि
संप्रसारणमल्लोपश्च। स्युवविभ्यो न्युजागरूर्जेक्कुचः। आनकः शीङ्भि
यः। आणकोल्कधूशिंघिधाञ्भ्यः। उल्मुकदर्विहोमिनः। ह्रियः कुगर
श्च लो वा। हसिमृग्रिण्वामिदमिलूपूधुर्विभ्यस्तन्। नञ्याप इट्। न
निमृड्भ्यां किच्च। अजिघृसिभ्यः क्तः। दुतनिभ्यां दीर्घश्च। जेर्मूट् चोदा
त्तः। लोष्टपलितौ। हृश्याभ्यामितन्। रुहे रश्च लो वा। पिशेः किच्च। श्रुदक्षि
स्पृहिगृहिभ्य आय्यः। दिधिषाय्यः। हृनेरण्यः। स्तुवः क्तेयप्स्थं तसि। राजे

रन्यः॥५॥ भृरम्योऽश्च। आर्त्तेर्निश्च। पर्जन्यः। वदेरान्यः। अमिनक्षियजिवधिपति
भ्योऽत्रन्। गडेरादेश्च कः। ऋजश्रित्र्। स्तुविदेः कत्रः। हतेर्नुम्मूत्र। भृमृदृशियजि
पर्विपच्यमितमिनमिहर्यिभ्योऽतच्। पृषिरंजिभ्यां कित्। खलतिः। शीङ्श
पिरुगमिवंचिजीविप्राणिभ्योऽथः। भृञश्चित्। रुदिविदिभ्यां ङित्। उपसर्गे
वसेः। अत्यविचमितमिनमिरमिलभिनभितपिपतिपनिपणिमहिभ्योऽसच
वेञस्तुट् च। वहियुभ्यां णित्। वयश्च॥६॥ दिवः कित्। कृशृशलिकलिगर्दिभ्यो
ऽभच्। ऋषिवृषिभ्यां कित्। रुषेर्नित्लुक्च। रासिवल्लिभ्यां च। जृविशिभ्यां झ
च्। रुहिनंदिजीविप्राणिभ्यः षिदाशिषि। तृभूवहिवसिभासिसाधिगडि
मंडिजिनंदिभ्यश्च। हंतेर्मुट् हि च। भंदेर्नलोपश्च। ऋच्छेररः। अर्त्तिकमि

भ्रमिचमिदेविवासिभ्यश्चित्। कुवः कं रन्। अंगिमदिमंदिभ्य आरन्। गडेः कडच।
भृंगारभंगारौ। कंजिमृजिभ्यां वित्। कमेः किदुच्चोपधायाः। तुषारादयश्च। दी
ङो नुट् ह्रस्वः। सर्त्तेरपः षुक् च॥७॥ उषिकुटिदलिकचिखजिभ्यः कपन्। क्वणेः सं
प्रसारणं च। कपश्चाक्रवर्मणस्य। विटपपिष्टपविशिप्लपाः। वृतेस्तिकन्।
कृतिभिदिलतिभ्यः कित्। इष्यशिभ्यां तकन्। इणस्तशन्तशसुनौ। वीपति
भ्यां तनन्। दृदलिभ्यां भः। अर्त्तिगृभ्यां भन्। इणः कित्। असिसंजिभ्यां
क्थिन्। प्लुषिकुषिशुषिभ्यः क्सिः। अशेर्नित्। इषेः क्सुः। अवितृस्तृतंत्रिभ्य ईः।
यापोः किद्द्वे च। लक्ष्मेर्मुट् च॥ ॥ इत्युणादिसूत्रेषु तृतीयः पादः॥ ॥
वातप्रमीः। ऋतन्यंजिवन्यर्पिमद्यत्यंगिकुयुकृशिभ्यः कत्निच्यतुजलि

धृद्रुसृदृषवृदृसन्स्यन्दृषिन्दुल्पसासानुकः। अतःकरन्। पुषःकित्। कलं
श्च। गमेरिनिः। आङिणित्। भुवश्च। प्रेस्थः। परमेकित्। मंथः। पतेस्थच। खच्चे
राकश्च। बलाकादयश्च। पिनाकादयश्च। कषिदूषिभ्यामीकन्। अनिहृषिभ्यां
किच्च। चकणःकंकणाच। शृपृवृञां द्वेरुक्चाभ्यासस्य। पर्परीकादयश्च ॥१॥
ईषेःकिद्ध्रस्वश्च। ऋजेश्च। सर्त्तेर्नुम्च। मृडःकीकन्कंकणौ। अलीकादय
श्च। ऋतृभ्यामीषन्। शृपृभ्यांकिच्च। अर्जेर्ऋज्जश्च। अंबरीषः। कृशृपृक
टिपटिशौटिभ्यईरन्। वशेरन्कित्। कशेर्मुट्च। कृञउच्च। घसेःकिच्च। गभी
रगंभीरौ। विषाविहा। पचएलिमच्। शीङोधुक्लक्वलञ्वालनः। मृ
कणिभ्यामूकोकणौ ॥२॥ बलेरूकः। उलूकादयश्च। शमेर्बुक्। शलि

रामः

मंडिभ्यामूकण्। नियोमिः। अर्त्तेरूच्च। भुवःकित्। अश्नोतेरश्नाच। दल्मिः। वीज्या
ज्वरिभ्योनिः। सृघृषिभ्यांकित्। अगेर्नलोपश्च। वहिश्रिश्रुयुद्रुग्लाहात्वरिभ्यो
नित्। घृणिपृश्निपार्ष्णिचूर्णिभूर्णि। वृदृभ्यांविन्। जॄशॄस्तॄजागृभ्यःक्विन्।
दिवोहद्दीर्घश्चाभ्यासस्य। कृविघृषिछविस्थविकिकीदिविः। पातेर्डतिः। वातेर्ड
तिन्। अमेरतिः ॥३॥ वहिवस्यर्त्तिभ्यश्चित्। अंहेःकोपा। हंतेरंहच। रमे
र्नित्। सृहङःक्रिः। अदिशदिभूशुभिभ्यःक्रिन्। वंक्र्यादयश्च। राशदिभ्यां
त्रिप्। अदेस्त्रिनिश्च। पतेरत्रिन्। मृकणिभ्यामीचिः। अश्वयेतच्चित्। वेञो
डिच्च। अहहनिभ्यामूषन्। पुरःकुषन्। पृनहिकलिभ्यउषन्। पीयेरूष
न्। मस्तेर्नुमूच। गडेश्च। अर्त्तेररुः ॥४॥ कुटेःकिच्च। राकारभ्योटन्।

उणादि०प कृकदिकडिकटिभ्योंबच्। अकदेर्णिसाश्चिलिणी। कल्लिकर्द्योरमः। कुणिपुल्योः
किंदच्। कुपेर्वावश्च। नौषंजेर्घथिन्। उद्यत्तेष्णि। सर्त्तेर्लिच्। खर्जिपिंजादि
भ्यउरोलचौ। प्रहृतेः स्माहेमः। कुवश्चाड्डीर्घश्च। समीणः। सिमीणः। सिवे
ष्टकूर्वचारोम बन्। उल्बादयश्च। स्फस्तौ वजवकौ। आशापिभ्यां ददनौ
अब्दादयश्च। बलिमलितनिभ्य कयन्। हृद्गोःपुक्कुकौ च ॥ ५ ॥ पीमि
भ्यां रुः। जत्वादयश्च। कृशातिभ्यां कुंन्। जनिदाच्युस्रवृमदिषमिन
मिभञ्जभ्य इत्वन्त्वन्तलप्रक्तिन्नुश्रःकृस्यष्टुटश्टवः। अन्येभ्योपि दृश्य
ते। कुसेरुंभौमदेताः। सानसिवर्णसिपर्णसितंडुलांकुशचषालेल्व
लपल्वलधिष्ण्यशल्याः। मृकृणकवबिभ्यः कुः। माच्छासस्तिभ्यो यः॥

जनेर्यक्। अघ्न्यादयश्च। स्नामदिपद्यर्तिपृशकिभ्यो वनिप्। आङः क्रुशिरुहि
जिक्षिसृधृभ्यः क्वनिप्। ध्याप्योः संप्रसारणं च। अदेर्ध्व च। अर्द्दि रुदोत्सुदु।
सर्वधातुभ्य इन्। हपिषिरुहिवृतिविदिछिदिकीर्तिभ्यश्च। इगुपधात्कित्।
भ्रमेः संप्रसारणं च ॥ ६ ॥ कमितमिशातिस्तंभामत इच्च। मनेरुच्च॥
वर्णेर्वलिश्च आग्रहिरएय। वासिवपियजिराजिव्रजिसदिहनिवाशिवादिवारि
भ्य इञ्जाणहो भश्च। कृषेर्वृद्धिश्छंदसि। अः कुनौ। कृग्नडदीवांकारु।
जनिघसिभ्यामिण्। अज्यतिभ्यां च। पादे च। अशिपूणभ्यो रुडायलु
कौ च। वातेर्डिच्च। प्रेहरतेः कूप। नौ व्यो यलोपः पूर्वस्य च दीर्घः। समा
ने ख्यः स चोदात्तः। आडि श्रिहनिभ्यां ह्रस्वश्च। अवे दः। खनिकष्यज्य

छिदिवासिवनिसनिध्वनिग्रन्थिचरिभ्यश्च। इतेश्छन्दसि॥ ७२॥ भुजेः किच्च। कृगॄशॄदृ
कुटिभिदिछिदिभ्यश्च। कुडिकम्प्योर्नलोपश्च। सर्वधातुभ्यो मनिन्। बृंहेर्नोऽच्च॥
अशिशकिभ्यां छन्दसि। हृभृधृसृस्तृशॄभ्य इमनिच्। जनिमृङ्भ्यामिमनिन्।
वेञः सर्वत्र। नामन्सीमन्व्योमन्रोमन्लोमन्पाप्मन्ध्यामन्। मिथुनेम
निः। सातिभ्यां मनिन्मनिणौ। हनिमशिभ्यां सिकन्। कोररन्। गिरङ्डेवृ॥
इन्देः कमिर्नलोपश्च। कायतेर्डिमिः। सर्वधातुभ्यः ष्ट्रन्॥ अस्तिगमिनमि
हनिविश्यशां वृद्धिश्च। दिवेर्द्युश्च। उषिखनिभ्यां कित्। सिविमुच्योष्टेरू च॥
अमिचिमिदिशसिभ्यः क्त्रः। पुवो ह्रस्वश्च। स्त्यायतेर्ड्रट्। गुधृवीपचिवचिय
मिसदिक्षदिभ्यस्त्रः। हुयामाश्रुभसिभ्यस्त्रन्। गमेरा च। दादिभ्यश्छन्दसि। भू
वादिगृभ्यो णित्रन्। चरेर्वृत्ते। अशित्रादिभ्य इत्रोत्रौ। अमेर्द्विषति चित्। ६

आःसमिण्निकषिभ्यां। चितेः कणः कश्च। सूचेः स्मन्। पातेर्डुम्सुन्। रुचिभुजिभ्यां कि
ष्यन्। वसेस्तिः। सावसेर्वातसेः। पादिप्रथिभ्यां नित्। दृणातेर्ह्रस्वश्च। कृतॄकृ
पिभ्यः कीटन्। रुचिवचिकुचिकुटिभ्यः कितच्। कुटिकुषिभ्यां क्मलन्। कुषेर्लेश्च।
सर्वधातुभ्योऽसुन्। रपेरत एच्च। अशेर्देवने युट्॥ उब्जेर्बले बलोपश्च। श्वेः
संप्रसारणं च। श्रयतेः स्वाङ्गे शिरः किच्च। अर्तेरुच्च। व्याधोश्रुट् च। उदके नुट् च। इण
आगसि। रिचेर्धने घिच्च। चायतेरन्ने ह्रस्वश्च। वृङ्शीङ्भ्यां रूपस्वाङ्गयोः पुट् च॥ १०॥
स्रुरीभ्यां तुट् च। पातेर्बले जुट् च। उदके थुट् च। अन्ने च। अदेर्नुम् धौ च। स्कन्देश्च
स्वाङ्गे। आपः कर्माख्यायां ह्रस्वो नुट् च वा। रूपे जुट् च। उदके नुम्भौ च। नहेर्दि
वि भश्च। इण आगोऽपराधे च। अमेर्हुक् च। रमेश्च। देरोहच। अञ्च्यञ्जियुजिभृ
जिभ्यः कुश्च। भूरञ्जिभ्यां कित्। वसेर्णित्। चन्देरादेश्च छः॥ ११॥ पचिवचिभ्यां

उणा० पाठ सुट् च। बहिधाहाभ्यश्छंसि। हल आसिः। मिथुनेऽसिः। नञि हन एह च। विधाञो वेधच।
१० नुवो धुट् च। गतिकारकोपपदात्पूर्वप्रकृतिस्वरत्वं च। चंद्रे मो डित्। वयसि धाञः। पय
सि च। पुरसि च। पुरूरवाः। चक्षेर्बहुलं शिच्च। उषः कित्। दमेरुनसिः। अंगिराः। अप्स
राः। विशिभुजिभ्यां विश्वि। चटेः कनसिः॥ ॥ इति चतुर्थः पादः॥ ॥ अदिभुवो डु
तच्। गुधेरूमः। मसेरूरन्। [illegible]ः किच्च। पातेरतिः। वातेर्नित्। अर्तेश्च। तृदेः क्रो[illegible]
पश्च। वृन्क्लुदितनिताडिभ्य उलच्तंडश्च। दंसेष्टनौ टन आ च। दंशेश्च। उदि
वेर्डसिः। नौ दीर्घश्च। सोरमेः क्रोदमे पूर्वपदस्य च दीर्घः। पूञो यण्णुक् ह्रस्वश्च।
स्रंसेः शिः कुट् किच्च। अर्त्तेः क्युरुच्च। हिंसेरीरन्नीरचौ। उदि दृणातेरजलोपौ पू
र्वपदांत्यलोपश्च। डित्खने मुट् चोदात्तः ॥ १ ॥ अमेः सन्। मुहेः खो मूर्च्च। नह १०
हलोपश्च। शीङो ह्रस्वश्च। माङ ऊखो मय च। कलिगलिभ्यां फगस्योच्च। स्पृशेः

श्वण्शुनौ पृ च। श्मनि श्रयतेर्डुन्। अश्मादयश्च। जनेष्टन् लोपश्च। ऋवृतस्य जंघ च।
हन्तेः शरीरावयवे द्वे च। क्लिशेरन् लोपश्च। फलेरितजादेश्च पः। कृभादिभ्यः संज्ञायां
वुन्। चीकयतेराद्यंतविपर्ययश्च। पावमम्बा। रिच्चोपधायाः। जनेररष्ठ च। वसिमनिभ्यां
णिच्च। ऊर्जि दृणातेरलचौ पूर्वपदांत्यलोपश्च ॥ २ ॥ कृ हरादयश्च। हंतेर्मुट् नाद्यंतयोर्घ
त्वं तत्त्वे च। क्रमिगमिक्षमिभ्यस्तुन् वृद्धिश्च। हर्यतेः कन्यन् हिरच्। कृञः पासः। जनेस्तु
रश्च। ऊर्णोतेर्डूः। दधातेर्यत् नुट् च। जीर्यतेः क्रिन् रश्च वः। मव्यतेर्यलोपो मश्चापतुः
वालः। कृतेः कीकन्। नेनीतेर्डूः सन्वच्च। अर्भकपृथुकपाका वयसि। अवद्यावमाध
मार्वरेफाः कुत्सिते। लीरीङो ह्रस्वः पुट् च तरौ श्लेषणकुत्सनयोः। क्लिशेरीचोपधायाः।
कन्लोपश्च लो नाम्च। अश्नोतेराशुकर्मणि वरट् च। चमेरुरन्। प्रातेररन्च। अमेस्तुट् च।
॥ ३ ॥ दहेर्गो लोपो दश्च नः। सिवेः संज्ञायां ह्रनुमौ कश्च। व्याङि घ्रातेश्च जातौ। हन्ते
रल्घु रेव। क्षमेरुपधालोपश्च। तरतेर्डिः। ग्रहेरनिः। प्रथेरमच्। चरेश्च॥
मंगेरलच्॥ ॥ इत्युणादिसूत्रेषु पंचमः पादः॥ ॥ ॥ ॥ ५ ॥ ॥ ५ ॥

659

संज्ञासु धातुरूपाणि प्रत्ययाश्च ततः परे । कार्याद्विद्यादनूबंधमेतच्छास्त्रमुणादिषु ॥